

บทที่ 2

เงินทุนของสหกรณ์การเกษตร

2.1 ความหมายของเงินทุน

เงินทุนมีความหมายหลายประการ ขึ้นอยู่กับผู้ศึกษาว่าสนใจจะศึกษาในลักษณะที่เจาะจงหรือลักษณะโดยทั่วไป โดยปกติแล้วเงินทุนจะแบ่งออกเป็นสองชนิด คือ

1. **เงินทุนถาวร (Fixed capital)** หมายถึง เงินทุนที่สหกรณ์การเกษตรได้รับมาจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำไปจัดซื้อทรัพย์สินถาวรที่มีอายุการใช้งานนานหลายปี เช่น จัดซื้อที่ดินสำหรับก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ค่าก่อสร้างสำนักงาน ฉางเก็บผลผลิตสินค้าเกษตร คลังสินค้า โรงงานแปรรูป เครื่องจักรกลต่าง ๆ ตลอดจนยานพาหนะและอุปกรณ์ถาวรต่าง ๆ ถ้าต้องการทราบว่าขณะนี้สหกรณ์มีเงินทุนถาวรทั้งสิ้นเท่าใด ก็อาจจะดูได้จากทรัพย์สินถาวรทั้งหมดของสหกรณ์ หรืออาจดูได้จากหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นอันเป็นแหล่งที่มาของเงินทุน ซึ่งจะได้ผลลัพธ์เท่ากันตามสมการทางบัญชีที่ว่า $\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุน}$

การที่สหกรณ์การเกษตรแต่ละแห่งจะมีเงินทุนถาวรมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการ กล่าวคือ ถ้าเป็นธุรกิจที่รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรแล้วนำไปขายต่อโดยไม่มีการแปรรูป ความต้องการใช้เงินทุนถาวรของสหกรณ์การเกษตรแห่งนั้นย่อมต่ำกว่าสหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจแปรรูปสินค้าเกษตรด้วย ตัวอย่างเช่น สหกรณ์ที่รับซื้อและขายข้าวเปลือกย่อมใช้เงินทุนถาวรต่ำกว่าสหกรณ์ที่รับซื้อข้าวเปลือกแล้วนำมาสีให้เป็นข้าวสารเพื่อขายให้ได้ราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากสหกรณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องมีเงินทุนเพื่อซื้อที่ดิน ค่าก่อสร้างฉางเก็บข้าวเปลือก โรงสี และสำนักงาน ค่าเครื่องจักรสีข้าว เครื่องซัง ตลอดจนรถยนต์บรรทุกทุกสินค้า เป็นต้น

นอกจากประเภทของธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการแล้ว ขนาดของธุรกิจและความหลากหลายของธุรกิจที่สหกรณ์แต่ละแห่งประกอบการอยู่ ก็ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้ความต้องการเงินทุนถาวรของสหกรณ์การเกษตรแตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าสหกรณ์การเกษตรแห่งใดประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ความต้องการเงินทุนถาวรย่อมมีมากกว่าสหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจประเภทเดียวกันแต่มีขนาดเล็กกว่ากัน ตัวอย่างเช่น

สหกรณ์การเกษตรที่ประกอบการสี่ข้าวขนาดใหญ่ จำเป็นต้องมีเงินทุนถาวรจำนวนมาก เพื่อซื้อที่ดิน เครื่องจักรสี่ข้าวขนาดใหญ่ ตลอดจนโซโล่เก็บข้าวขนาดใหญ่ ขณะที่สหกรณ์การเกษตรที่ประกอบการสี่ข้าวเช่นเดียวกันแต่มีขนาดเล็กกว่า ย่อมมีความต้องการเพียงเพื่อซื้อที่ดิน เครื่องจักรสี่ข้าวขนาดเล็ก ตลอดจนโกดังเก็บข้าวขนาดเล็กเท่านั้น ความจำเป็นต้องใช้เงินทุนถาวรย่อมมีน้อยกว่าสหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจขนาดใหญ่กว่า และยังเป็นสหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจหลาย ๆ ชนิด ความต้องการเงินทุนถาวรก็จะยิ่งเพิ่มมากกว่าสหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจชนิดเดียว ตัวอย่างเช่น สหกรณ์ที่รับซื้อขายข้าวเปลือกเพียงอย่างเดียว ย่อมมีความต้องการเงินทุนถวมน้อยกว่าสหกรณ์ที่รับซื้อขายผลิตผลการเกษตรหลายชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด ปอ ผ้าย หมู ปลา ไก่ กุ้ง เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะผลิตผลดังกล่าวมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น ในการดูแลเก็บรักษาจึงจำเป็นต้องใช้กรรมวิธีที่แตกต่างกันออกไป ความจำเป็นในการใช้เงินทุนถาวรย่อมมีมากขึ้น

2. เงินทุนหมุนเวียน (Working capital) หมายถึง เงินทุนที่สหกรณ์การเกษตรได้รับมาแล้วนำไปจัดซื้อทรัพย์สินระยะสั้นหรือทรัพย์สินหมุนเวียน ซึ่งได้แก่ เงินสด ลูกหนี้ หลักทรัพย์ชั่วคราว และสินค้าคงเหลือ ทรัพย์สินหมุนเวียนนี้สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ภายในระยะเวลาหนึ่งปี ทรัพย์สินหมุนเวียนจะมีวงจรในตัวของมันเอง กล่าวคือ ในสหกรณ์ที่ดำเนินการผลิตและจำหน่ายสินค้า วงจรของทรัพย์สินหมุนเวียนจะเริ่มจากการจ่ายเงินซื้อวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงาน ตลอดจนค่าอุปกรณ์การผลิตต่าง ๆ ถ้ามีการจำหน่ายสินค้าออกไปในรูปเงินเชื่อ ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพจากสินค้ามาเป็นลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้จ่ายเงินมาชำระหนี้ก็จะได้เงินสดกลับมา

เราอาจแบ่งเงินทุนหมุนเวียนออกเป็นสองประเภท คือ เงินทุนหมุนเวียนถาวร (Permanent working capital) และเงินทุนหมุนเวียนแปรผัน (Variable working capital)

1) เงินทุนหมุนเวียนถาวร หมายถึง ทรัพย์สินหมุนเวียนที่สหกรณ์การเกษตรจำเป็นต้องมีอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ เงินสด ลูกหนี้ และสินค้า

2) เงินทุนหมุนเวียนแปรผัน หมายถึง ทรัพย์สินหมุนเวียนที่สหกรณ์การเกษตรต้องมีไว้เป็นครั้งคราว เช่น เงินสดสำรองที่ต้องมีเพิ่มขึ้นเพื่อเตรียมใช้จ่ายในช่วงที่มีผลิตผลทางการเกษตรสูง สินค้าคงเหลือที่เก็บไว้เพื่อจำหน่ายในช่วงเวลาที่สหกรณ์สามารถขายได้ดีเป็นพิเศษ

ความต้องการใช้เงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์การเกษตรแต่ละแห่งจะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ

1) ความเข้าใจในเรื่องสหกรณ์ของสมาชิก กล่าวคือ ถ้าสมาชิกต้องการจะช่วยเหลือสหกรณ์โดยการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนด้วยวิธีการยืมหน่วงหรือเลื่อนการชำระเงินค่าขายสินค้าออกไป คือเมื่อสมาชิกริเริ่มผลิตผลทางการเกษตรมาขายให้แก่สหกรณ์ ถ้าเขาเข้าใจในเรื่องของสหกรณ์ว่าเขาสามารถจะช่วยเพิ่มทุนให้แก่สหกรณ์, เขาจะไม่รับเงินสดค่าขายสินค้าจากสหกรณ์ทันที แต่จะรองจนกว่าสหกรณ์ขายสินค้าได้และได้รับเงินจากการขายสินค้าเสียก่อน เขาจึงจะมาติดต่อขอรับเงินค่าขายสินค้า ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะช่วยให้สหกรณ์ไม่จำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียนมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม ในประเทศที่กำลังพัฒนาบางครั้งสมาชิกก็เข้าใจในเรื่องเงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์ที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ แต่เนื่องจากความยากจนและเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวทำให้เกษตรกรเหล่านั้นจำเป็นต้องรับเงินสดจากการขายสินค้าไปทันที

2) ประเภทของธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการ ธุรกิจบางประเภทจำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก แต่ธุรกิจบางประเภทใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนไม่มากนัก ตัวอย่างเช่น สหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจแปรรูปอาหารกระป๋อง จำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อจัดซื้อวัตถุดิบไม่ว่าจะเป็นผัก ผลไม้หรือเนื้อสัตว์ เพื่อป้อนเข้าสู่โรงงาน ต้องจ่ายค่าจ้างแรงงาน ค่าน้ำ ค่าไฟ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการแปรรูปต่าง ๆ แต่ถ้าเป็นธุรกิจที่รับซื้อและขายข้าวเปลือก สหกรณ์ไม่จำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียนมากนัก เนื่องจากข้าวเปลือกก็เป็นฤดูกาลและการเก็บรักษาข้าวเปลือกก็ไม่ยุ่งยากมากนักเพียงแต่มีฉางหรือโกดังสำหรับเก็บก็เพียงพอแล้ว

3) ขนาดและจำนวนของธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการ การที่สหกรณ์ประกอบธุรกิจการเกษตรเพียงชนิดเดียวแต่มีขนาดใหญ่ สหกรณ์จำเป็นต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนที่สูงกว่า สหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันแต่มีขนาดเล็กกว่ากัน การที่สหกรณ์ซึ่งประกอบธุรกิจขนาดใหญ่จำเป็นต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนมากก็เพื่อจัดซื้อวัตถุดิบในจำนวนมาก เพื่อป้อนเข้าสู่โรงงานแปรรูป ค่าใช้จ่ายในการแปรรูปต่าง ๆ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ค่าจ้างแรงงาน ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าภาษีอากร เป็นต้น

ถ้าสหกรณ์การเกษตรนั้น ๆ ประกอบธุรกิจการเกษตรหลาย ๆ ชนิดในเวลาเดียวกัน เช่น ให้สินเชื่อแก่สมาชิก ซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฯลฯ มาขายให้กับสมาชิก รับซื้อผลิตผลทางการเกษตรของสมาชิกเพื่อมาแปรรูปและจัดจำหน่ายต่อไป ฯลฯ สหกรณ์ดังกล่าวนี้ย่อมต้องการเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมากกว่าสหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจแปรรูปสินค้าเกษตรเพียงอย่างเดียว หรือสหกรณ์ที่ซื้อขายผลิตผลหรือปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตรเพียงอย่างเดียว

4) ฤดูกาลและวัฏจักรธุรกิจ ในบางฤดูกาล สหกรณ์การเกษตรจำเป็นต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก เช่น ในฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลการเกษตร สหกรณ์ที่ประกอบธุรกิจซื้อขายหรือแปรรูปพืชผลการเกษตรเหล่านี้ย่อมต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้นเพื่อจัดซื้อวัตถุดิบเหล่านี้ หรือในช่วงก่อนฤดูกาลเพาะปลูก สหกรณ์ก็จำเป็นต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เพื่อนำมาขายให้กับสมาชิกในการปลูกพืชในฤดูกาลต่อไป นอกจากนี้ วัฏจักรของธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการอยู่ก็ยังมีผลต่อความต้องการเงินทุนหมุนเวียน กล่าวคือ ในช่วงที่วัฏจักรของธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการ อยู่ในภาวะรุ่งเรืองสหกรณ์มีผลตอบแทนที่สูงก็จะลงทุนซื้อขายสินค้ามากขึ้น ความต้องการใช้เงินทุนหมุนเวียนย่อมสูงตามไปด้วย

2.2 ความสำคัญของเงินทุน

จากที่ทราบกันมาแล้วว่าปัจจัยการผลิตที่สำคัญในทางเศรษฐศาสตร์นั้น ได้แก่ ที่ดิน (Land) แรงงาน (Labor) ทุน (Capital) และผู้ประกอบการ (Enterpenun) การที่จะได้มาซึ่งปัจจัยการผลิตเหล่านี้จำเป็นอย่างไรที่ธุรกิจจะต้องมีเงินทุนมาซื้อหาปัจจัยการผลิต สหกรณ์การเกษตรก็เช่นเดียวกับหน่วยธุรกิจอื่น ๆ ย่อมต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินกิจการนับตั้งแต่การก่อตั้ง การดำเนินงาน การบำรุงรักษา ตลอดจนการขยายกิจการ หรืออาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์การเกษตรมีความจำเป็นต้องมีเงินทุนเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ต่าง ๆ คือ

- 1) จัดหาสำนักงานและเครื่องใช้ต่าง ๆ
- 2) สร้างหรือเช่าโรงงาน
- 3) ซื้อเครื่องมือที่จำเป็น
- 4) จ่ายค่าผลิตภัณฑ์หรือบริการ

5) จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น เงินเดือนและค่าจ้าง ค่าบำรุงรักษา ค่าใช้จ่ายเดินทาง ภาษีอากร ประกันภัย ค่าซ่อมแซม ค่าธรรมเนียมฤชาและสอบภาษี ค่าใช้จ่ายสำหรับกรรมการดำเนินการและสำรองค่าเสื่อมสะสมที่จำเป็น

6) สำรองเพื่อรักษาสถานการณื

2.3 ประเภทของเงินทุน

โดยปกติแล้วสหกรณ์การเกษตรจะมีลักษณะของธุรกิจและโครงสร้างทางการเงินที่แตกต่างไปจากธุรกิจอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือลักษณะของเงินทุน เราสามารถแบ่งเงินทุนของสหกรณ์การเกษตรออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทุนส่วนของผู้เจ้าของ

ทุนส่วนของผู้เจ้าของนี้ถือได้ว่าเป็นทุนของสมาชิก กล่าวคือ ทุนประเภทนี้เป็นทุนที่ได้รับมาจากสมาชิก และในกรณีที่สหกรณ์จะเลิกกิจการและชำระบัญชีทุนประเภทนี้จะต้องนำไปชำระหนี้ก่อนที่จะจ่ายเงินให้กับสมาชิก ทุนส่วนของผู้เจ้าของนี้ประกอบไปด้วย

1) ทุนเรือนหุ้น เป็นทุนที่สหกรณ์ได้รับมาจากการขายหุ้นให้กับบรรดาสมาชิก ตามกฎข้อบังคับของสหกรณ์โดยทั่วไปได้กำหนดไว้ว่า สมาชิกของสหกรณ์จะต้องถือหุ้นในสหกรณ์อย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้น จึงจะนับเป็นสมาชิกของสหกรณ์โดยสมบูรณ์ และสมาชิกแต่ละคนมีสิทธิที่จะถือหุ้นได้เกินกว่าหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดในสหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรได้กำหนดให้สมาชิกถือหุ้นของสหกรณ์ดังนี้คือ

ก. ถือหุ้นเมื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิกอย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้น และต้องชำระเต็มมูลค่าหุ้นในคราวเดียวภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการสหกรณ์การเกษตรนั้น ๆ ได้กำหนดขึ้น

ข. ถือหุ้นตามส่วนของเงินกู้ ก็จะต้องถือหุ้นหนึ่งหุ้นต่อจำนวนเงินกู้ทุก ๆ หนึ่งพันบาทหรือเศษของหนึ่งพันบาท และเมื่อสมาชิกได้รับเงินกู้จากสหกรณ์ ให้ทำการหักเงินกู้นั้นเพื่อชำระค่าหุ้นจนครบจำนวนที่ต้องถือโดยทันที

ค. นอกเหนือจากข้อบังคับทั้งสองข้อข้างต้นแล้ว สมาชิกมีสิทธิที่จะถือหุ้นเพิ่มได้ทุกเวลา โดยชำระเต็มมูลค่าในคราวเดียวกัน

2) ทุนสำรอง ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์ทุกชนิดจัดสรรกำไรสุทธิไว้เป็นทุนสำรอง อย่างน้อย 10% ของกำไรสุทธิที่สหกรณ์ได้รับจากการดำเนินธุรกิจในแต่ละปี เงินทุนสำรองส่วนนี้จะนำมาใช้ได้เฉพาะเพื่อนำมาชดเชยส่วนที่ขาดทุนเท่านั้น

3) ค่าธรรมเนียมสมาชิก เป็นเงินที่ที่ได้รับมาจากการเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้าสำหรับบุคคลทั่วไปที่ต้องการจะขึ้นสมาชิกของสหกรณ์ ตามกฎข้อบังคับของสหกรณ์ทั่ว ๆ ไปจะกำหนดให้สมาชิกทุกคนต้องชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า และถือหุ้นในสหกรณ์อย่างน้อยคนละหนึ่งหุ้น จึงจะเป็นสมาชิกที่ถูกต้องโดยสมบูรณ์ อัตราค่าธรรมเนียมแรกเข้าของสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ จะแตกต่างกันไป ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์แต่ละประเภท สำหรับสหกรณ์การเกษตรของประเทศไทยได้กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมแรกเข้าคนละ 50 บาท

4) เงินฝาก เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกสหกรณ์การเกษตรให้รู้จักการประหยัดและการออม สหกรณ์การเกษตรจึงเปิดบัญชีรับฝากเงินจากสมาชิกด้วย เงินที่รับฝากจะมีทั้งเงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ สหกรณ์จะต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากในอัตราเดียวกับที่สถาบันการเงินอื่น ๆ จ่ายให้แก่ลูกค้าผู้ฝากเงิน และสหกรณ์ใช้เงินฝากเหล่านี้ในการดำเนินงาน จึงถือได้ว่าเงินส่วนนี้เป็นทุนส่วนของผู้ถือหุ้นได้อย่างหนึ่ง เพราะตามข้อบังคับของสหกรณ์นั้น สหกรณ์จะรับฝากเงินเฉพาะสมาชิกเท่านั้น

5) เงินสะสมต่าง ๆ เป็นเงินส่วนที่สหกรณ์ได้รับจากการจัดสรรกำไรสุทธิของสหกรณ์เอง เพื่อเป็นทุนสำหรับการดำเนินงานของสหกรณ์เฉพาะอย่าง อาทิเช่น เงินทุนเพื่อการอบรมความรู้ทางด้านสหกรณ์ เงินทุนเพื่อส่งเสริมสวัสดิการของสมาชิก เป็นต้น เงินทุนส่วนนี้ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญมาก เนื่องจากเงินส่วนนี้จะใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะดึงดูดให้สมาชิกเกิดความสนใจสหกรณ์ของตน และเกิดความรับผิดชอบเพื่อความสำเร็จของสหกรณ์ จึงให้การสนับสนุนในเรื่องเงินทุนสำหรับสหกรณ์ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เมื่อสหกรณ์การเกษตรแห่งใดมีทุนส่วนของผู้ถือหุ้นอยู่มากพอ ก็จะมีผลให้เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ เต็มใจให้เงินกู้เพิ่มขึ้นถ้าหากสหกรณ์เกิดความต้องการใช้เงินทุนเพื่อดำเนินธุรกิจเพิ่มมากขึ้นหรือเมื่อเกิดภัยต่าง ๆ ขึ้น เช่น ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ภาวะฝนแล้งหรือภาวะน้ำท่วมหรือเกิดการระบาดของโรคพืชโรคสัตว์ สหกรณ์ก็จะมีเงินทุนส่วนนี้ไว้ใช้บรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิกได้

2. ทุนเงินกู้

เป็นเงินทุนที่สหกรณ์กู้ยืมมาใช้ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ โดยการกู้ยืมมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น กู้ยืมเงินทุนส่งเสริมสหกรณ์จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กู้จากเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเกษตรกรซึ่งเป็นเงินทุนที่รัฐบาลจัดสรรให้สถาบันเกษตรกร กู้ไปดำเนินการตามโครงการช่วยเหลือเกษตรกร กู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ตลอดจนสถาบันการเงินต่าง ๆ

2.4 แหล่งที่มาของเงินทุน

เงินทุนของสหกรณ์การเกษตรจะมีแหล่งที่มาแตกต่างกัน กล่าวคือ ในสมัยที่เพิ่งเริ่มมีกิจการสหกรณ์นั้น ผู้นำรอชเคิลเชื่อว่าถ้าสมาชิกสหกรณ์มีการสะสมทุนเรือนหุ้นเพื่อใช้เป็นทุนแรกเริ่มกิจการสหกรณ์อย่างเพียงพอแล้ว ในระยะต่อ ๆ ไปก็จะได้รับเงินทุนเพิ่มขึ้นจากเงินออมหรือจากกำไรที่ได้จัดสรรส่วนสหกรณ์เครดิตแบบไรฟไอเซนของประเทศเยอรมนี ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของสหกรณ์เครดิตในชนบท และเป็นรากฐานของสหกรณ์การเกษตรในปัจจุบัน ก็ได้มุ่งหวังที่จะมีทุนของตนเองโดยการให้สมาชิกซื้อหุ้นและฝากเงินออมไว้กับสหกรณ์ เพื่อจะได้ไม่ต้องอาศัยเงินทุนจากภายนอก แต่เนื่องจากสหกรณ์เครดิตแบบไรฟไอเซนได้จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มเกษตรกรที่ยากจน ดังนั้น ไม่ว่าจะ เป็นระยะเริ่มแรกหรือระยะเวลาต่อ ๆ มา สมาชิกของสหกรณ์ก็ไม่สามารถที่จะถือหุ้นหรือนำเงินสดมาฝากเป็นจำนวนเงินที่มากพอที่จะใช้เป็นเงินทุนในการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ จึงต้องอาศัยเงินกู้จากแหล่งภายนอก เช่น หน่วยงานของรัฐบาล ธนาคารต่าง ๆ เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในแต่ละประเทศจะมีแหล่งเงินทุนที่ต่างกันไป แต่ก็อาจสรุปได้ว่าแหล่งเงินทุนของสหกรณ์ที่สำคัญมีอยู่เพียง 2 แหล่ง คือ

1. เงินทุนที่ได้รับจากแหล่งภายในสหกรณ์เอง
2. เงินทุนที่ได้รับจากแหล่งอื่น ๆ ภายนอกสหกรณ์

1. เงินทุนที่ได้รับจากแหล่งภายในสหกรณ์เอง หมายถึง เงินทุนที่สหกรณ์การเกษตรได้รับจากสมาชิกในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมนำเข้าจากสมาชิกสหกรณ์ การที่สหกรณ์ออกหุ้นเพื่อขายให้กับสมาชิก การรับฝากเงินจากสมาชิก ตลอดจนการเลื่อนการชำระเงินค่าขายสินค้า

ของสมาชิกออกไป นอกจากเงินทุนที่ได้รับจากสมาชิกโดยตรงแล้ว การบริหารธุรกิจสหกรณ์ให้มีส่วนเกินสุทธิแล้วนำไปจัดสรรไว้เป็นทุนสำรอง ทุนรับโอนหุ้น ทุนสาธารณประโยชน์ และทุนอื่น ๆ โดยนำไปฝากไว้ที่สถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์จะช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์ ถ้าหากเงินทุนที่ได้รับจากแหล่งภายในสหกรณ์มีจำนวนมากพอนอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์จากการมีเงินทุนเพียงพอเพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แล้วยังก่อให้เกิดความเชื่อถือให้กับบุคคลภายนอก ซึ่งจะทำให้เกิดความสะดวกในการติดต่อหาแหล่งเงินกู้เมื่อสหกรณ์ต้องการขยายธุรกิจออกไปให้กว้างขึ้น

2. เงินทุนที่ได้รับจากแหล่งอื่น ๆ ภายนอกสหกรณ์ จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการจัดหาเงินทุนจากแหล่งภายในสหกรณ์เองนั้นมีความสำคัญมากเพราะจะทำให้สหกรณ์สามารถช่วยเหลือตนเองได้ แต่เนื่องจากการจัดหาเงินทุนจากแหล่งภายในสหกรณ์เพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น เป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยากมาก หรืออาจจะทำได้แต่ต้องใช้เวลาามากซึ่งไม่ทันต่อความต้องการใช้เงินทุนเพื่อการพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์ จึงต้องพึ่งแหล่งเงินทุนอื่น ๆ จากภายนอกสหกรณ์ โดยการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินและหน่วยงานของรัฐบาล การกู้ยืมจากทุนส่วนกลางของสหกรณ์ การรับฝากเงินจากบุคคลภายนอก การใช้สินเชื่อทางการค้า การเช่าทรัพย์สินต่าง ๆ ตลอดจนการรับเงินบริจาคหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้

ตารางที่ 2.1

จำนวนสมาชิกและกลุ่มสมาชิกของสหกรณ์นิคมชะแวง ในระหว่างปีการเงิน 2523-2529

ปี	จำนวนสมาชิก (คน)	กลุ่มสมาชิก (กลุ่ม)
2523	1,306	18
2524	1,528	18
2525	2,094	29
2526	2,234	31
2527	2,406	35
2528	2,563	37
2529	2,721	36

ที่มา : หน่วยสหกรณ์นิคมชะแวง จ.ระยอง

ตารางที่ 2.2

มูลค่าเงินของสหกรณ์เคหะแวง ในระหว่างปีการเงิน 2523-2529

หน่วย : บาท

รายการ	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529
ทุนเรือนหุ้น	393,950.00	577,350.00	900,200.00	1,323,900.00	1,670,450.00	1,978,100.00	2,435,100.00
ทุนสำรอง	76,190.84	202,265.53	301,147.60	385,122.19	629,732.12	941,643.10	1,216,060.77
ทุนสะสมอื่นๆ	11,150.00	24,000.00	39,500.00	58,500.00	85,342.90	88,820.00	82,252.81
เงินกู้ยืม	2,823,415.24	2,851,396.00	4,911,875.70	6,709,020.32	7,131,632.28	7,675,046.32	8,065,291.32
เงินรับฝาก	195,357.26	110,747.34	42,643.64	48,271.55	345,063.36	149,081.13	245,953.21
หนี้สินอื่นๆ	1,638.13	4,811.65	14,457.78	113,209.13	97,106.66	132,442.78	251,640.72
กำไรที่ไม่ได้จัดสรร	165,194.01	193,391.17	166,061.84	284,760.00	440,537.02	428,089.35	565,404.43
รวมมูลค่าเงินการ	3,666,895.48	3,963,961.69	6,376,218.56	8,922,783.66	10,399,864.42	11,393,759.68	12,961,211.26

ที่มา : หน่วยสหกรณ์เคหะแวง จ.ระยอง

ตารางที่ 2.3

แหล่งที่มาของเงินกู้ของสหกรณ์นิคมชะแวง ในระหว่างปีการเงิน 2523-2529

หน่วย : บาท

รายการ	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529
ชกส.	2,793,000.00	2,775,000.00	3,902,000.00	7,973,700.00	6,877,700.00	6,362,870.00	9,238,700.00
กรมส่งเสริมสหกรณ์	-	192,000.00	1,001,100.00	331,000.00	-	-	-
รวม	2,793,000.00	2,967,000.00	4,903,100.00	8,304,700.00	6,877,700.00	6,362,870.00	9,238,700.00

ที่มา : หน่วยสหกรณ์นิคมชะแวง จ.ระยอง

ตารางที่ 2.4

ปริมาณเงินให้กู้ของสหกรณ์นิคมชะแวง ในระหว่างปีการเงิน 2523-2529

ปี	เงินกู้ระยะสั้น		เงินกู้ระยะปานกลาง		รวม	
	จำนวนเงิน	ร้อยละ	จำนวนเงิน	ร้อยละ	จำนวนเงิน	ร้อยละ
2523	3,306,000.00	100	-	-	3,306,000.00	100
2524	3,397,000.00	100	-	-	3,397,000.00	100
2525	6,297,000.00	99.53	30,000.00	0.47	6,327,000.00	100
2526	8,176,988.00	99.76	20,000.00	0.24	8,196,988.00	100
2527	6,875,000.00	99.42	40,000.00	0.58	6,915,000.00	100
2528	6,640,000.00	99.40	40,000.00	0.60	6,680,000.00	100
2529	9,292,700.00	98.76	125,000.00	1.33	9,417,700.00	100
เฉลี่ย	7,602,566.67	99.54	68,333.33	0.46	7,670,900.00	100

ที่มา : หน่วยสหกรณ์นิคมชะแวง จ.ระยอง